

УДК 378.046.4

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214125>**Анна КИРПА,***orcid.org/0000-0002-7953-7008*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради
(Дніпро, Україна) *kyrpa09@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Сучасні освітні трансформації регламентують нові вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників, підвищення їхньої кваліфікації та набуття нових компетентностей. Статтю присвячено особливостям підвищення професійної кваліфікації вчителів англійської мови Дніпропетровської області у контексті неперервної післядипломної освіти та у рамках реалізації концепції «Нова українська школа». Метою даної статті є визначення основних прогалів та проблемних аспектів у професійній підготовці вчителя англійської мови, аналіз потреб учителя, актуальних перспектив для самоосвіти, принципів та стратегій підвищення його професійної кваліфікації. У процесі роботи ми послуговувалися такими методами: 1) опитування щодо релевантності освітніх потреб учителів та програмами курсів підвищення кваліфікації; 2) діагностичне тестування вчителів щодо знання теорії і методики викладання та рівня володіння англійською мовою (за принципом Кембриджського іспиту *Teacher Knowledge Test*); 3) методом узагальнення та порівняльного аналізу результатів опитування. Матеріалами дослідження питання підвищення кваліфікації учителів, зокрема англійської мови, слугували результати соціологічних опитувань, проведені неприбутковою громадською організацією «Освіторія» та методистами Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради. За результатами опитувань та проведеного порівняльного аналізу даних визначено основні актуальні перспективи для самоосвіти, принципи та стратегії підвищення професійної кваліфікації учителів англійської мови, методологічною основою яких є компетентісний підхід. У перспективі подальші дослідження уможливають виявлення та обґрунтування напрямів підготовки вчителів англійської мови, які сприятимуть становленню компетентних фахівців, які мають розвинені життєві вміння ХХІ століття. Отже, задовольняючи виявлені професійні потреби вчителів англійської мови та створюючи передумови для їх професійного й особистісного зростання, ми забезпечуємо їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці та зниження негативних наслідків трудової міграції.

Ключові слова: підвищення професійної кваліфікації, неперервна освіта, освіта впродовж життя, компетентність, самоосвіта.

Анна КИРПА,*orcid.org/0000-0002-7953-7008*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Sciences

Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education»

of Dnipropetrovsk Regional Council

(Dnipro, Ukraine) *kyrpa09@gmail.com*

THE PECULIARITIES OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION OF ENGLISH TEACHERS WHILE IMPLEMENTING THE CONCEPT “NEW UKRAINIAN SCHOOL”

Modern educational transformations standardize new requirements for the professional activity of teaching staff, improvement of their qualification and acquisition of new competences. The article is devoted to the peculiarities of professional development of the English language teachers of Dnipropetrovsk region in the context of continuing postgraduate education and within the framework of the New Ukrainian School concept. The purpose of this article is to identify the main gaps and problems in English teacher training, to analyze the needs of the teacher, current perspectives for self-education, principles and strategies for improving his / her professional skills. In the course of our work we used methods such as: 1) questioning on the relevance of teachers' educational needs and advanced training courses; 2) diagnostic testing of teachers on the theory and methodology of teaching and proficiency in English (based on the Cambridge *Teacher Knowledge Test*); 3) analysis and comparison survey results. The results of the sociological

surveys conducted by the non-profit public organization «Osvitoriya» and the methodologists of the Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Region Council served as the materials of studying the issue of teacher training, in particular English teachers' training. Based on the results of the surveys and a comparative analysis of the data, the main topical perspectives for self-education, principles and strategies for English teachers' professional development have been identified, the methodological basis of which is the competence approach. In the future, further research will enable the identification and substantiation of English teacher training areas, which will facilitate the development of competent professionals with advanced 21st century life skills.

Key words: professional development, continuing education, lifelong learning, competences, self-education.

Постановка проблеми. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників є одним із першочергових завдань системи післядипломної педагогічної освіти, особливо з огляду на динамічні зміни у соціумі та необхідність забезпечення якісної освіти впродовж життя. Сьогодні вимагає відійти від формальної передачі/трансляції знань і зосередити увагу на фасилітації у формуванні ключових компетентностей (поєднання знань, життєвих умінь, навичок і ставлень (Markovic, Ünal, 2011) не лише в учнів, а й безпосередньо в учителів як хедлайнерів сучасних освітніх трансформацій.

Сьогодні імплементація Постанови Кабінету Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України, 2019) щодо питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників та реалізація Рамкової програми Європейського Союзу (The Key Competences for Lifelong Learning, 2007) та концепції НУШ (Концепція «Нова українська школа», 2016) висувають особливі вимоги до вчителя іноземної мови, підкреслюючи необхідність його мотивації до особистісного та професійного зростання, вдосконалення відповідних компетентностей у межах професійної діяльності, розвитку критичного та креативного мислення, мобільності, формування цифрової, управлінської, комунікаційної, інфомедійної, інклюзивної, мовленнєвої та інших компетентностей (Методичні рекомендації, 2019–2020). Водночас це зумовлює необхідність неперервної освіти вчителів.

Інформаційно-комунікаційні технології та технічні можливості сучасного світу надають можливість учителю організувати освітній процес, задовольняючи запити здобувачів освіти XXI століття. Проте ми спостерігаємо прогалини у предметних, методичних та психолого-педагогічних компетентностях, зокрема вчителів англійської мови, що можна пояснити як низькою фаховою підготовкою у вищих навчальних закладах, так і пасивним ставленням до професійного самовдосконалення. Виділимо декілька проблемних аспектів, які визначають напрями неперервної освіти вчителів англійської мови: недостатньо розвинена мовленнєва компетентність, використання заста-

рілих форм і методів у навчанні англійської мови, низький рівень інформаційно-комунікативної та цифрової компетентності, нерозуміння або хибне уявлення щодо особливостей інклюзивної освіти.

Слід також взяти до уваги необхідність ґрунтовної методологічної, загальної психолого-педагогічної та спеціальної фахової освіти й можливість для вчителя вільно вибирати місця та форми проведення курсової перепідготовки, що зумовлює виникнення потреби не тільки у модернізації та вдосконаленні існуючих курсів, а й у розробленні нових тренінгів, практикумів чи воркшопів. Зокрема, для здійснення фахової підготовки вчителів англійської мови до співпраці залучені агенти змін та тренери Британської ради в Україні, які в рамках реалізації концепції «Нова українська школа» проводять триденні тренінги для вчителів, які викладають англійську мову у початкових класах.

Зазначимо і той факт, що Британська рада також визначає Рамку «Безперервного професійного розвитку» для вчителів англійської мови (Continuing Professional Development (CPD), 2016). Окрім того, за допомогою Рамки можна простежити професійне зростання вчителя: побачити відмінність між уміннями та кваліфікацією спеціаліста другої категорії і спеціаліста першої категорії. Так, згідно з Рамкою, професійний розвиток учителів англійської мови проходить такі стадії, як: 1) поінформованість (усвідомлення існування тих або інших сучасних практик навчання англійської мови); 2) розуміння (визначення професійних практик та усвідомлення доцільності їх використання); 3) застосування (демонстрація знань, умінь і навичок застосовувати сучасні методики навчання іноземної мови у власній професійній діяльності); 4) інтеграція (демонстрація високої компетентності у професійній діяльності, поєднання набутих знань, умінь, навичок і ставлень).

Аналіз досліджень. Проблеми неперервної професійної освіти вчителів, підвищення кваліфікації педагогів та їхній професійний розвиток вивчаються вітчизняними і зарубіжними науковцями. Так, В. Кремень (Кремень, 2018) підкреслює необхідність забезпечення ефективної

системи неперервної освіти з метою формування конкурентоспроможного фахівця. Т. Сущенко (Сущенко, 2007) робить акцент на вивченні педагогічного процесу в системі післядипломної освіти, О. Комарова (Комарова, 2011) – на випереджальному розвитку освіти з метою підвищення рівня адаптації до сучасних умов життя, формування у слухачів курсів прагнення до постійного оновлення знань. На думку М. Романенка (Романенко, 2009), випереджаюча освіта педагогів для сталого розвитку є беззаперечним велінням часу. Своєю чергою, П. Матвієнко (Матвієнко, 2003) акцентує увагу на формуванні готовності педагогічних працівників до комплексної оцінки дидактичного процесу в системі післядипломної освіти; Н. Білик (Білик, 2005) займається моделюванням процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів. В. Олійник (Олійник, 2011) приділяє увагу безперервному професійному розвитку педагогів в умовах реалізації Національної стратегії післядипломної освіти в Україні. В. Руссол (Руссол, 2001) займається вивченням рівня професійної культури і потреб учителів як умови оптимізації післядипломної освіти.

Питання реформування педагогічної освіти знайшли відображення й у роботах зарубіжних авторів. Так, американські дослідники Ш. Файмен-Немсер та П. Норман (Feiman-Nemser, Norman, 2001) вивчають питання освіти педагогів від початкової підготовки до постійного професійного розвитку.

Однак, з огляду на процеси трансформації сучасної освітньої галузі, проблема підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників набуває нового звучання.

Мета статті – визначення основних прогалин та проблемних аспектів у професійній підготовці вчителя англійської мови, аналіз потреб учителя, актуальних перспектив для самоосвіти, принципів та стратегій підвищення його професійної кваліфікації. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: 1) з'ясувати актуальний стан професійної підготовки вчителів англійської мови; 2) осучаснити навчальні плани курсів підвищення кваліфікацій учителів англійської мови згідно з перевагами щодо отримання знань та вмінь.

У процесі роботи ми провели опитування щодо релевантності освітніх потреб учителів та програм курсів підвищення кваліфікації, діагностичне тестування вчителів щодо знання теорії і методики викладання та рівня володіння англійською мовою. Матеріалами у дослідженні питання підвищення кваліфікації учителів, зокрема англійської мови, слугували результати

опитування, проведені неприбутковою громадською організацією «Освіторія» та методистами комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2018–2019 років за різними інструментаріями опитано 2 237 учителів англійської мови. Опитування засвідчило, що педагоги мають стійку мотивацію до підвищення фахового рівня. Бажання підвищити рівень педагогічної майстерності є головним чинником перебування на курсах для 74,8% респондентів. Примітним є той факт, що 95% учителів англійської мови висловлюють бажання практикувати дану іноземну мову протягом курсової підготовки. Прагнення оволодіти сучасними технологіями, методами і формами навчання й виховання важливе для 58% опитаних учителів; ознайомитися з перспективним досвідом роботи навчальних закладів області – для 43% респондентів; сподівання на продуктивне спілкування з колегами – для 43% опитаних педагогів.

У своєму дослідженні ми також спиралися на результати опитування 2018 року (Юрченко, 2018) серед 8 427 освітян щодо процедури підвищення кваліфікації, професійних реалій та вимог, проведеного неприбутковою громадською спільнотою «Освіторія» за участі EdCamp Ukraine. Згідно з установленими даними, 79% опитаних вважають, що процедуру підвищення кваліфікації педагогів треба реформувати та змінювати; майже 57% учителів підкреслюють, що необхідність постійно писати звіти та організаційна поточна діяльність є найбільш стресовими чинниками професії. Окрім іншого, було співставлено та проаналізовано результати опитування серед слухачів курсів підвищення кваліфікації у комунальному закладі вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради та результати опитування серед учителів, проведеного неприбутковою громадською спільнотою «Освіторія». Переважно ми зосередили увагу на напрямках, за якими вчителі хочуть підвищувати кваліфікацію. Пріоритетними в обох опитуваннях виявилися профілактика професійного вигорання, створення нового освітнього простору (37% та 39% відповідно), формування життєвих компетентностей (41% та 37,5% відповідно), навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями (33%), клас-менеджмент (30% та 32% відповідно), інклюзивне навчання та робота з дітьми з особливими освітніми потребами (42% та 31% відповідно). Той факт, що більшість учителів є класними керівниками, то до кола професійних

інтересів також потрапляють питання профілактики булінгу, дискримінації, делінквентної та девіантної поведінки (74% учителів).

Саме тому, ґрунтуючись на результатах опитувань, звертаючись до існуючого досвіду і потреб сьогодення та з огляду на положення Кабінету Міністрів про «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників» (Постанова Кабінету Міністрів, 2019), методистами післядипломної педагогічної освіти в Україні, зокрема комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, були запроваджені зміни у програму курсів підвищення кваліфікації вчителів англійської мови, окрім формування професійних компетентностей, був зроблений акцент на поліпшення мовленнєвих компетентностей учителів, використання сучасної методики викладання англійської мови (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти (Pan-European Recommendations on Language Education, 2003) та інформаційно-комунікативних технологій у навчанні англійської мови, уточнення особливостей інклюзивного навчання.

На базі комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради запроваджено модель післядипломної освіти вчителів англійської мови, розроблено оптимальні форми

навчання, дидактичний матеріал із методики викладання мови.

Учителі англійської мови мають змогу підвищувати професійну кваліфікацію, долучаючись до семінарів-практикумів, тематичних тренінгів, інтерактивних занять, вебінарів, педагогічних ярмарків та фестивалів, педагогічних практик у закладах середньої освіти, двотижневих та очно-дистанційних курсів, які мають змішану форму навчання (рис. 1).

Аналізуючи інформацію на рис. 1, ми бачимо, що розподіл даних значною мірою залежить від категорії вчителів англійської мови. Однак найбільшої популярності серед запропонованих форм підвищення кваліфікації набувають тематичні тренінги. Учителі відзначають ефективність методів і прийомів та актуальність тематики тренінгів, підкреслюючи зацікавленість у даних формах роботи, особливо за підтримки Британської ради. Високими показниками (від 53% до 78% учителів) значущості відзначаються фахові двотижневі курси підвищення кваліфікації. Хотілося б окремо відзначити високі показники (79%) щодо необхідності організації педагогічної практики на базі закладів середньої освіти для молодих спеціалістів, які зацікавлені у перейнятті досвіду практичного застосування професійних знань, умінь та компетентностей колег. Примітним є те, що лише 24% учителів вищої категорії вважають дану форму підвищення власної кваліфікації

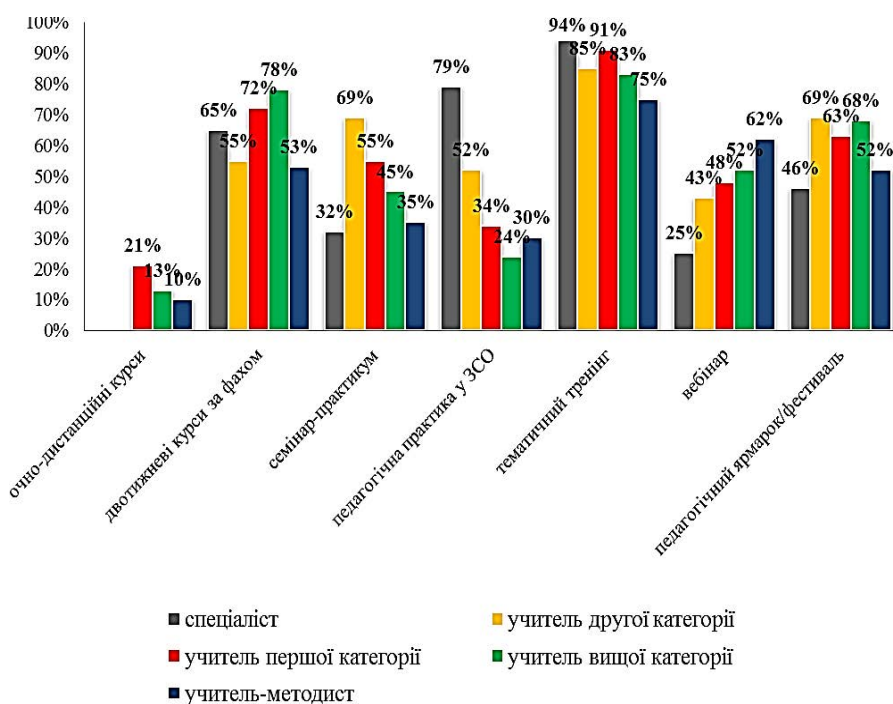

Рис. 1. Розподіл преференцій учителів англійської мови щодо запропонованих варіантів підвищення професійної кваліфікації

доцільною. Учителі другої, першої та вищої категорій (63–69%) зацікавлені в організації та участі в педагогічних ярмарках та фестивалях, що можна пояснити їх готовністю як ділитися власним професійним досвідом, так і переймати педагогічні знахідки колег.

Проте очевидним є той факт, що за короткий термін курсової перепідготовки неможливо отримати нові та вдосконалити засвоєні раніше вміння і навички. Метою є окреслення актуальних перспектив для самоосвіти на найближчий міжкатегорійний період. Саме тому можна умовно виділити три етапи проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів англійської мови: 1) діагностика (визначення актуальних потреб та прогалин у методико-теоретичних знаннях); 2) актуалізація знань, умінь, навичок і ставлень; 3) планування перспектив самоосвіти з огляду на методичні рекомендації. Варто підкреслити, що етап діагностики передбачає проведення вхідного тестування вчителів англійської мови, що включає питання як із теорії та методики викладання, так і безпосередньо рівень володіння даною іноземною мовою. У створенні даного тесту ми взяли за основу принцип спеціалізованого іспиту Teacher Knowledge Test для вчителів англійської мови (Cambridge Assessment English, 2018–2020). Етап актуалізації включає безпосередню підготовку з підвищення кваліфікації, проведення установчих лекцій, які описують структуру неперервного навчання вчителів англійської мови та є підготовкою до самостійної роботи. Етап планування є завершальним та спрямований на визначення необхідної системи подальших освітніх заходів на міжкатегорійний період із метою поліпшення теоретико-методологічної бази та мовленнєвої компетентності вчителів англійської мови.

Доцільно зазначити, що під час планування курсової перепідготовки вчителів англійської мови та розроблення навчальних програм до уваги беруться й такі аспекти, як стаж роботи і кваліфікаційна категорія, цільова група учнів, з якими працює учитель, самоактуалізація, рівень критичного мислення, мовна компетенція, теоретико-методологічний рівень. Окрім цього, не менш важливими є окреслення вчителями актуальних завдань власного неперервного навчання, можливість їх досягнення та критерії успішної реалізації.

У період сучасних освітніх трансформацій акцент робиться на формування в особистості вчителя уміння навчатися впродовж життя, удосконалення знань, навичок, компетентностей як для особистого, так і професійного зростання

(White Paper on Lifelong Learning, 2012). Тому розроблення навчальних програм для вчителів здійснюється за такими принципами: відповідність існуючих потреб учителя та реалій професійної діяльності, системність, доступність подачі, варіативність та адаптивність дидактичного матеріалу.

Підкреслимо також той факт, що з метою формування комунікативної компетентності тренінги, лекції й практичні заняття зі спеціально-професійного модулю навчальної програми підвищення кваліфікації викладаються виключно англійською мовою з інтегруванням інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Також упроваджено низку практичних занять із навчання іноземної мови учнів з особливими освітніми потребами та реалізації інклюзивної освіти. Методологічною основою для визначення усіх стратегій стає компетентнісний підхід, виходячи з якого у кожного вчителя мають бути сформовані здатності та готовності до виконання відповідного роду діяльності.

Отже, з огляду на процеси трансформації сучасної освітньої галузі та у контексті загальної освітньої концепції «Освіта упродовж життя» (Lifelong Learning), проблема підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників та освіта дорослих у цілому набувають нового звучання. Сучасність вимагає від курсів підвищення кваліфікації вчителів (зокрема, англійської мови) не просто гарантувати усунення недоліків і прогалин раніше здобутих знань, а формування у них уміння самостійно вибирати й розвивати траєкторію самоосвіти, адаптуватися до об'єктивної реальності та інтегрувати знання, вміння і навички, залишаючись хедлайнерами освітніх перетворень.

Задовольняючи виявлені професійні потреби вчителів англійської мови та створюючи передумови для їх професійного й особистісного зростання (у першу чергу через зміну педагогічних технологій для організації освітньої діяльності вчителя, методик й інструментарію викладання на курсах підвищення кваліфікації), ми забезпечуємо їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці та зниження негативних наслідків трудової міграції.

Висновки. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення завдань і стали підставою для таких висновків:

1. Визначено релевантність освітніх потреб учителів англійської мови та діючих програм курсів підвищення кваліфікації, продіагностовано рівень їхніх знань теорії і методики викладання та рівень володіння англійською мовою.

Протягом дослідження виявлено, що вчителі англійської мови, які перебувають на курсах

підвищення кваліфікації, мають стійку мотивацію до поліпшення фахового рівня та педагогічної майстерності. Серед інших професійних потреб та пріоритетних напрямів підготовки вчителів відзначаємо: а) необхідність практикувати англійську мову протягом курсової підготовки; б) володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, методами і формами навчання й виховання; в) профілактику професійного вигорання та формування життєвих компетентностей; г) інклюзивне навчання та роботу з дітьми з особливими освітніми потребами; г) питання профілактики булінгу, дискримінації, делінквентної та девіантної поведінки.

2. Послуговуючись результатами проведених соціологічних опитувань й тестування, були запроваджені зміни у програму курсів підвищення кваліфікації вчителів англійської мови, окрім формування професійних компетентностей, був зроблений акцент на поліпшення мовленнєвих компетентностей учителів та використання сучасної методики викладання й інформаційно-комунікативних технологій у навчанні (тренінги, лекції та практичні заняття зі спеціально-професійного модулю навчальної програми підвищення кваліфікації викладаються виключно англійською мовою з інтегруванням інформаційно-комуніка-

ційних технологій), упровадження практичних занять із навчання учнів з особливими освітніми потребами та реалізації інклюзивної освіти. Розроблення навчальних програм для вчителів англійської мови здійснюється за принципами: відповідності існуючих потреб учителя та реалій професійної діяльності, системності, доступності подачі, варіативності та адаптивності дидактичного матеріалу.

Під час планування курсової перепідготовки вчителів англійської мови та розроблення робочих навчальних програм до уваги беруться: стаж роботи, кваліфікаційна категорія, цільова група учнів, самоактуалізація, рівень критичного мислення, мовна компетенція, теоретико-методологічний рівень, окреслення актуальних завдань власного неперервного навчання.

3. Детальна та глибока оцінка ефективності системи підвищення кваліфікації вчителів англійської мови у рамках неперервної освіти впродовж професійної діяльності потребує більш довгих спостережень. У перспективі подальші дослідження уможливають виявлення та обґрунтування напрямів підготовки вчителів англійської мови, які сприятимуть становленню компетентних фахівців, які мають розвинені життєві вміння XXI століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Markovic D., Ünal G. N. Unlocking Door to Recognition Setting up strategies for the better recognition of youth work and non-formal education/learning in your context. Ljubljana, Bonn: SALTO Training and Cooperation and SALTO South East Europe Resource Centers, 2011. 96 p.
2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 21 серпня 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/800-2019-%D0%BF>.
3. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework. *Recommendation of the European Parliament and of the Council*. Luxembourg : Official Journal of the European Union, 2007. 16 p.
4. Концепція «Нова українська школа». Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016. 33 с.
5. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2019/2020 навчальному році : методичні матеріали. URL : <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-inozemnyh-mov-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>.
6. Рамка безперервного професійного розвитку вчителів. Київ : British Council Ukraine, Міністерство освіти і науки України, 2016. 36 с.
7. Кремень В. Г. Освіта дорослих у вимірах людиноцентризму. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей*. Київ : Знання України, 2018. С. 9–11.
8. Сущенко Т. І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2007. № 1. С. 23–27.
9. Комарова О. А. Особливості формування випереджального рівня освітнього потенціалу суспільства. URL : <http://soskin.info/ea/2011/9-10/201124.html>.
10. Романенко М. І. Випереджаюча освіта для сталого розвитку – веління часу. *Класний керівник школи майбутнього*. Дніпро, 2009. С. 3–9.
11. Матвієнко П. І. Формування готовності педагогічних працівників до комплексної оцінки дидактичного процесу в системі післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2003. 20 с.
12. Білик Н. І. Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2005. 227 с.
13. Олійник В. В. Безперервний професійний розвиток педагога в умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. *Школа педагогічної майстерності* : тези доповідей. Рівне : РОІППО, 2011. С. 3–12.

14. Руссол В. М. Вивчення рівня професійної культури і потреб учителів як умова оптимізації післядипломної освіти. *Обрії*. 2001. № 2. С. 3–12.
15. Feiman-Nemser S. *Teacher education: From initial preparation to continuing professional development*. London : Routledge, 2000. P. 732–755.
16. Юрченко О. Підвищення кваліфікації: Як і куди зростати українським вчителям? URL : <https://osvitoria.media/experience/majbutnye-pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-yak-i-kudy-zrostaty-ukrayinskym-vchytelyam/>.
17. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
18. Cambridge Assessment English. URL : <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english/teaching-qualifications/tkt/prepare-for-tkt/>.
19. White Paper on Lifelong Learning. *National Lifelong Learning Strategy*. Luxembourg : ANEFOR, MENFP, 2012. 20 p.

REFERENCES

1. Markovic D., Ünal G. N. *Unlocking Door to Recognition Setting up strategies for the better recognition of youth work and non-formal education/learning in your context*. Ljubljana, Bonn: SALTO Training and Cooperation and SALTO South East Europe Resource Centers, 2011. 96p.
2. Deaiki pytannya pidvyshchennya kvalifikatsii pedagogichnykh ta naukovo-pedagogichnykh pratsivnykiv [Some issues of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 800 of August 21, 2019. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/800-2019-%D0%BF>. [in Ukrainian].
3. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework. *Recommendation of the European Parliament and of the Council*. Luxembourg: Official Journal of the European Union, 2007. 16 p.
4. Kontseptsiya Nova ukrainska shkola [The concept of the New Ukrainian School]. Kyiv: Ministry of Education and Science of Ukraine, 2016. 33 p. [in Ukrainian].
5. Metodichni rekomendatsiyi shhodo vykladannya inozemnyh mov u 2019-2020 navchalnomu rotsi [Guidelines for teaching foreign languages in the 2019/2020 academic year]. Available at: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-inozemnyh-mov-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>. [in Ukrainian].
6. Ramka bezperernogo profesiynogo rozvytku vchyteliv [The framework of teachers' continuing professional development]. Kyiv: British Council Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine, 2016. 36 p. [in Ukrainian].
7. Osvita doroslykh u vymirakh luidynocentryzmu [Adult education regarding person-centered dimension]. *Conceptual foundations of adult education development: world experience, Ukrainian realities and perspectives: a collection of scientific articles*. Kyiv: Knowledge of Ukraine, 2018. pp.9-11. [in Ukrainian].
8. Sushchenko T.I. Konceptsiya rozvytku pislidyplomnoi pedagogichnoi osvity [Conception of post-graduate education development]. *Post-graduate education in Ukraine*, 2007. Nr 1. pp. 23–27. [in Ukrainian].
9. Komarova O. A. Osoblyvosti formuvannya vyperedzhalnogo rivnia osvitnoho potentsialu suspilstva [Peculiarities of the leading level of educational potential in society]. Available at: <http://soskin.info/ea/2011/9-10/201124.html>. [in Ukrainian].
10. Romanenko M.I. Vyperedzhajucha osvita dlia stalogo rozvytku – velinnia chasu [Advanced education for sustainable development as the command of time]. *Class teacher of the school of the future*. Dnipro, 2009. pp. 3-9. [in Ukrainian].
11. Matvienko P.I. Formuvannya gotovnosti pedagogichnykh pracivnykiv do kompleksnoi ocinky dydactychnogo pocesu v systemi pislidyplomnoi osvity [Formation of readiness among pedagogical staff for complex assessment of didactic process in the system of post-graduate education]: Abstract of Ph. D. thesis: 13.00.04 / P.I. Matvienko; Lugansk State Pedagogical University named after T. Shevchenko. – Lugansk, 2003. – 20 p. [in Ukrainian].
12. Bilyk N.I. Modeluivannia pocesu navchannia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv [Modeling of the learning process in the teacher training system]: Ph. D. Thesis 13.00.04 «Theory and methodology of professional education» / Bilyk Nadia Ivanivna ; the Central Institute of postgraduate pedagogical education APS of Ukraine. – K., 2005. – P. 227. [in Ukrainian].
13. Oliinyk V.V. Bezperervnyi profesiynyi rozvytok pedahohiv v umovakh realizatsii Natsionalnoi stratehii pislidyplomnoi osvity v Ukraini na 2012-2021 roky [Continuing professional development of a teacher in the conditions of National strategy of educational development in Ukraine fir 2012-2021]. *School of pedagogical skills: abstracts*. Rivne: Rivne Institute of Post-Graduate Pedagogical Education, 2011. pp.3-12. [in Ukrainian].
14. Russol V. M. Vyvchennia rivnia profesiinoi kultury i potreby uchyteliv yak umova optymizatsii pislidyplomnoi osvity [Study of teachers' professional culture level and needs as a condition of post-graduate education optimization]. *Obrii*, 2001. Nr 2. pp.3-12. [in Ukrainian].
15. Feiman-Nemser S. *Teacher education: From initial preparation to continuing professional development*. London : Routledge, 2000. pp. 732–755.
16. Yurchenko O. Pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-yak-i-kudy-zrostaty-ukrayinskym-vchytelyam [Upgrading: How and where to grow Ukrainian teachers?]. Available at: <https://osvitoria.media/experience/majbutnye-pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-yak-i-kudy-zrostaty-ukrayinskym-vchytelyam/>. [in Ukrainian].
17. Zagalnoevropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsinyuvannya [Pan-European Recommendations on Language Education: Study, Teaching, Assessment]. Kyiv: Lenvit, 2003. 273 p.
18. Cambridge Assessment English. Available at: <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english/teaching-qualifications/tkt/prepare-for-tkt/>.
19. White Paper on Lifelong Learning. *National Lifelong Learning Strategy / Luxembourg: ANEFOR, MENFP, 2012. – 20 p.*